

Teemu Häkkinen
Jyväskylän yliopisto
teemu.r.p.hakkinen@jyu.fi

Abstrakti
Sotatieteiden päivät 2023

Maanpuolustustahdosta kognitiiviseen turvallisuuteen: käsitteet informaatiopsykologisessa puolustuksessa

Maanpuolustustahto on vakiintunut osa kotimaista maanpuolustusta käsittelevää keskustelua, ja käsitteellä on myös asema lainsäädännössä. Maanpuolustustahdolla voidaan pohtia muun muassa yleisen mielipiteen asemaa, yksilöiden tai ryhmien asenteita ja hahmotella sotilaallisen maanpuolustuksen tai puolustuspolitiikan tukea tai ilmenemismuotoja yhteiskunnassa. Kyseessä onkin sana ja käsite, jolla on käsitelty ja voidaan edelleen käsitellä yksilön ja yhteiskunnan sekä erityisesti sen sotilaallisen turvallisuuden välistä vuorovaikutusta niin arkipäivän keskusteluissa kuin erilaisissa tutkimuksissa.

Maanpuolustustahto liittyy ideana ja ilmiönä kognitiiviseen tilaan, joka voidaan esittää yhtenä taistelukentän muotona aseellisessa konfliktissa, edustaen nimenomaan mielipiteeseen ja asenteisiin liittyvää toimintakenttää. Kognitiivisen tilan ei tarvitse olla sidottu aseellisen konfliktin olosuhteisiin, vaan se avulla voidaan pyrkiä ymmärtämään kaikenlaisissa eri olosuhteissa tapahtuvaa vaikuttamista eri toimijoiden välillä. Kognitiivinen tila muodostaakin potentiaalisesti keskeisen turvallisuuteen liittyvän osa-alueen, jossa ihmismieleen kohdistuvalla vaikuttamisella on mahdollista pyrkiä saavuttamaan tietyn toimijan kannalta myönteisiä tuloksia. Informaatiolla on tässä keskeinen rooli. Ihmismieleen kohdistuvaa vaikutusta ja sen yrittämistä voidaan kutsua informaatiopsykologiseksi vaikuttamiseksi, jota vastaan tulee kehittää torjuntakeinoja tai keinoja mitätöidä vaikutus turvallisuuden ylläpitämiseksi ja parantamiseksi. Näin vahvistetaan kognitiiviseen tilaan liittyvää turvallisuutta.

Vaikuttamista esimerkiksi sodan ajan olosuhteissa konfliktin aikaiseen osapuoleen on käsitelty pitkään tutkimuskentässä eri tieteenalojen voimin. Nykypäivän näkökulmasta sota ja rauha näyttävät ajoittain hankalasti määriteltävinä tiloina, joissa voi olla läsnä erilaisia olosuhteiden sävyjä ja esimerkiksi tietyille toimijalle myönteisen informaation välittäminen ja sillä vaikuttamaan pyrkiminen voivat tapahtua hyvin monenlaisissa olosuhteissa. Tämä heijastuu myös informaatiopsykologiselta vaikuttamiselta suojautumiseen ja siihen liittyvän henkisen kriisinsietokyvyn kehittämiseen. Yksi ulottuvuus tässä on se, miten käsitteellistämme tilannetta ja yhdistämme nykypäivän informaatiopsykologiseen vaikuttamiseen liittyviä uhkakäsityksiä jo olemassa olevaan käsitteellistämisen tapaan, eli erityisesti maanpuolustustahdon käsitteeseen mutta myös muuhun olemassa olevaan turvallisuuteen ja maanpuolustuksen liittyvään diskursiivisuuteen ja yritämme näin sekä kuvata ilmiötä että kehittää sen torjuntaan soveliaita keinoja.

Esitelmässä pohditaan maanpuolustustahdon käsitteen kautta käsitteellistämisen logiikkaa suomalaisessa kontekstissa ja keskitytään erityisesti käsitteelliseen siirtymään maanpuolustustahdon ja kognitiivisen turvallisuuden välillä. Tämä tarkoittaa muun muassa sen pohtimista, voiko maanpuolustustahdon käsitteellä missä määrin käsitellä kognitiivisen

tilaan liittyviä erilaisia ilmiöitä, kuten puolustautumiseen liittyviä keinoja. Esitelmässä pohditaan myös käsitteillä tapahtuvaa todellisuuden kuvaamista ja sen mahdollisia seurauksia kognitiivisen turvallisuuden kehittämiseksi. Esitelmässä sovelletaan tarpeen mukaan valikoituja empiirisiä tapausesimerkkejä, mutta pääpaino on ilmiön teoreettisessa pohdinnassa.

Esitelmä liittyy Jyväskylän yliopistossa tapahtuvaan KILPI-hankkeeseen. KILPI-hankkeessa kehitetään kognitiivisen ja informaatiopsykologisen turvallisuuden koulutusta ja tutkimusta.

Avainsanat: maanpuolustustahto, kriisinkestävyys, informaatio, resilienssi, diskurssit, käsitteet, turvallisuus